

IZ MEDGENERACIJSKIH PROGRAMOV

DELO INŠTITUTA ANTONA TRSTENJAKA ZA GERONTOLOGIJO IN MEDGENERACIJSKO SOŽITJE V LETU 2011

Na Inštitutu Antona Trstenjaka za gerontologijo in medgeneracijsko sožitje smo bili tudi v letu 2011 zelo aktivni. Ob naglem staranju prebivalstva Evrope, in Slovenije še posebej, ki se dogaja od začetka 21. stoletja, je ena od najbolj perečih nalog trajnostnega razvoja ta, da poznamo stanje na področju gerontologije in medgeneracijskega sožitja ter dobre rešitve, ki jih nudijo domača in tuja znanost ter stroke in politike drugih držav.

Naloga, ki se ji veliko posvečamo, je načrtovanje, priprava in implementacija potrebnih in cenovno ugodnih programov ljudske preventive za zdravo in aktivno staranje ter za solidarno sožitje generacij. Taki programi praviloma slonijo na prostovoljskem delu ljudi, ki svoje strokovne in življenjske izkušnje nadgradijo po metodi socialnega učenja z novim znanjem in veščinami in ga potem kompetentno širijo v svoje okolje ter tako izvajajo družbeno koristno delo. Generacije starejših delavcev in mlajših upokojencev so potenciali, ki lahko veliko doprinesejo k trajni socialni blaginji. To je zlasti pomembno v kriznem obdobju, v kakršnem smo sedaj, ko se povečuje število dejavnikov tveganja za revščino in socialno izključenost med najbolj ranljivimi skupinami, kamor spadajo skupine mladih, invalidov in starejši ljudje.

Kot nacionalni inštitut za gerontologijo in medgeneracijsko sožitje smo tudi v letu 2011 za Vlado RS izvajali dve redni gerontološki nalogi. V prvo so vključene vse dejavnosti, ki

imajo značaj zagotavljanja osnovnih sodobnih spoznanj s področja gerontologije, geriatrije in medgeneracijskega sožitja slovenskemu strokovnemu, političnemu in družbenemu prostoru. To je temeljna naloga za obstoj nacionalne gerontologije in jo Inštitut dela neprekinjeno, odkar ga je Vlada RS ustanovila, da opravlja to poslanstvo za Slovenijo. V drugi nalogi so združene dejavnosti, ki omogočajo osnovno nacionalno gerontološko raziskovanje.

Pregled našega dela na področju gerontologije in medgeneracijskega sožitja v preteklem letu lahko strnemo v naslednjih točkah.

1. Redno smo spremljali in širili gerontološka in medgeneracijska spoznanja v strokovnih revijah, knjigah, na konferencah, na svetovnem spletu in v drugih virih.

Zbrana spoznanja in podatke smo sproti obdelovali, jih po potrebi prevajali iz tujih jezikov v slovenščino in obratno ter jih pripravljali za širjenje v slovenski strokovni in ostali družbeni prostor.

Širjenje znanja je potekalo na več načinov. Vsako četrtoletje smo izdali slovensko znanstveno in strokovno revijo za področje gerontologije in medgeneracijskega sožitja ***Kakovostna starost***. V letu 2011 smo izdali štiri številke 14. letnika v obsegu 408 strani. V njej smo objavili 16 znanstvenih člankov, 30 strokovnih prikazov, raziskav, monografij, študij in člankov - večinoma tujih. Objavili smo 41 krajših strokovnih prikazov iz tuje gerontološke literature, najavili smo 31 znanstvenih kongresov in drugih dogodkov po svetu in doma, pripravili smo 12 poročil z mednarodnih in domačih kongresov in posvetov, na katerih smo sodelovali. Na novo smo obdelali štiri gerontološke izraze ter tri obsežne strokovne intervjuje s tega področja.

Gerontološko znanje širimo tudi s spletno stranjo. Na novih spletnih straneh so dostopni povzetki iz revije, prikazi in drobci iz gerontološke literature in medgeneracijskega sožitja, gerontološki dogodki, poročila s simpozijev, festivalov in delavnic in gerontološko izrazje, kar pripomore k še večji dostopnosti in širitvi spoznanj. Obnovljen je zavihek »Inštitut«, ki nam omogoča tekoče objavljane novic in dogodkov. V arhivu revije so dostopni povzetki vseh dosedanjih člankov revije ter celotna besedila nekaterih. V letu 2011 smo uredili možnost iskanja prispevkov po ključnih besedah, kar pomeni največjo slovensko bazo znanj s področja gerontologije in medgeneracijskega sožitja.

Gerontološka spoznanja smo objavljali tudi v drugih domačih in tujih revijah in knjigah tako na znanstveni in strokovni kakor na poljudni ravni.

Skozi vse leto smo imeli številna javna predavanja in okrogle mize po raznih krajih Slovenije. Inštitut je tudi v lanskem letu strokovno sodeloval z Ministrstvom za delo, družino in socialne zadeve (MDDSZ) in Ministrstvom za zdravje (MZ). Del tega dela je bil usmerjen v pomoč MZ pri izvedbi problemske konference o zdravstveni gerontologiji in geriatрії; ob tej priložnosti smo izdali tudi zbornik referatov.

Inštitut je pomagal Vladi RS zlasti na naslednjih dveh prednostnih področjih. Prvo – pri strateškem načrtovanju in pripravi na povečan delež starih ljudi v Sloveniji in pri krepitvi medgeneracijske solidarnosti v javni vzgoji osnovnega, srednjega in drugega javnega izobraževanja. Drugo – pri sistematičnem urejanju starosti prijaznega urbanega in podeželskega prostora.

Vse leto smo z argumenti nastopali v javnosti v podporo vladi RS (MDDSZ in MZ) pri njenem prizadevanju za pripravo in sprejem zakona o sodobnem in finančno vzdržnem sistemu dolgotrajne oskrbe in njenega financiranja.

Dr. Božidar Voljč in dr. Jože Ramovš sta člana delovne skupine za gerontologijo in geriatрії, dr. Božidar Voljč tudi delovnih skupin za zdravila v

starosti in za demenco. Obema ministrstvoma smo za naše področje dela vse leto pomagali tudi pri raznih manjših tekočih nalogah in delih, pri katerih so potrebovali našo svetovalno in informativno pomoč pri delu doma in v sodelovanju z Evropo ali s tujino. Uspešno smo sodelovali z *AGE Platform Europe*, ter jo zastopali pri oblikovanju Strategije Evropske agencije za zdravila o razvoju zdravil za starejše. Stališče je bilo najprej potrjeno na sestanku HEG skupine 14. junija, naslednjega dne pa predstavljeno Interparlamentarni skupini za področje starosti v Evropskem parlamentu v Bruslju.

Udeležili smo se Evropskega srečanja o dolgotrajni oskrbi (We-Do projekt), ki je potekalo v Utrechtu od 21. - 22. 6. Dr. Božidar Voljč je bil moderator pogovora v eni od treh delovnih skupin.

Dva samostojna prispevka smo imeli na 7. evropskem kongresu gerontologije in geriatрії v Bologni med 14. in 17. aprilom 2011 (Ramovš J., Ramovš K., Slana M.: *Dependency and care in old age – preferences of older Slovenians* in Ramovš J., Ramovš K., Starc M.: *Achievement of life purpose and subjective well-being among elderly (50+) in Slovenia*) objavljeno v: *Ageing clinical and experimental research*, Vol. 23, Suppl. To No. 1, VII European Congress: Healthy and Active Ageing for All Europeans, Bologna (Italy), April 14-17.2011, str. 242 in 274). Udeležili smo se 1. svetovne konference starosti prijaznih mest v Dublinu, ki je potekala od 27. do 29. septembra. Slovenijo smo zastopali s predavanjem dr. Božidarja Voljča, *Age Friendly Movement in Slovenia*, in s stojnico s posterji ter gradivom slovenskih starosti prijaznih mest ves čas konference.

Skupaj s Psihiatrijo Kocmur smo soorganizirali mednarodni simpozij o shizofreniji, ki je potekal v Ljubljani od 14. do 15. oktobra 2011, ter izdali zbornik referatov. Na simpoziju smo imeli poleg uvodnih misli plenarni referat z naslovom Razklanost med zdravim staranjem in odporom do starosti.

Odmeven je bil naš referat na kongresu *Gerontology & Geriatrics* 2011, ki je potekal od 23. do 27. oktobra 2011 v Melbournu v Avstraliji, z naslovom: *Model of Volunteer Multipliers of Programmes for Healthy Ageing*. Dobili smo potrditev, da smo pri razvoju in izvajanju gerontoloških programov za široko ljudsko preventivo med vodilnimi v svetu.

2. Koordiniranje in vodenje slovenske mreže starosti prijaznih mest in občin ter koordinacija slovenske mreže s svetovno pri SZO.

Starosti prijazna mesta (*Age-friendly Cities*) so mednarodni program Svetovne zdravstvene organizacije (SZO), ki skuša mestom pomagati, da se pripravijo na 2 globalna demografska trenda – naglo staranje prebivalstva in širjenje urbanizacije. V programu je identificiranih 8 področij, ki lahko vplivajo na zdravo in kvalitetno življenje starejših ljudi: stavbne in izvenstavbne površine, prevoz, bivališča, družabno življenje, spoštovanje in vključevanje v družbo, družbeno angažiranje in zaposlitev, občevanje in obveščanje ter storitve skupnosti in zdravstvenih služb. Mesta, ki se želijo vključiti v Globalno mrežo Starosti prijaznih mest, se morajo zavezati, da bodo kontinuirano sledila programu Starosti prijaznih mest in svoj razvoj načrtovala tako, da bodo postajala čim bolj prijazna starim ljudem. Slovenskim mestom pri tem pomaga Inštitut Antona Trstenjaka, ki je koordinator slovenskih Starosti prijaznih mest. Ustanovili smo Slovensko mrežo Starosti prijaznih mest (SMSPM), kamor so vključena vsa slovenska starosti prijazna mesta. Za lažje sodelovanje med mesti smo ustanovili Nacionalni odbor SMSPM, v katerem je iz vsakega mesta po en predstavnik. Trenutno je vključenih 7 mest in občin, nekateri se pripravljajo na vključitev.

3. Osnovno gerontološko raziskovanje

Namen te naloge je omogočiti bazična nacionalna raziskovalna spoznanja za področje gerontologije in medgeneracijskega sožitja. Pri

tem je od Vlade RS sprejeti program Inštituta za leto 2011 predvidel izvajanje določenih raziskav, le da smo nekatere izmed njih, zaradi skromne finančne podpore, izvedli v lanskem letu v manjšem obsegu. V nadaljevanju prikazujemo delo Inštituta na raziskovalnem področju.

a) *Potencial socialnega gradienta v zmanjševanju zdravstvenih neenakopravnosti med starejšimi.*
Raziskavo izvajamo od decembra 2010 in bo zaključena julija 2012. V raziskavi razumemo socialni gradient v zdravju kot dinamično družbeno razmerje vseh, ki so vanj vključeni. Izhajamo iz hipoteze, da se v socialnem gradientu ne prepletajo samo socialne determinante zdravja, ampak tudi socialna odgovornost, kar mu zagotavlja doslej premalo upoštevan in izkoriščen pozitivni potencial. S tem raziskava vstopa v prostor med posameznimi stopnjami gradienta, kjer je mogoče zaznati njihove različne medsebojne povezave. Socialni gradient postane tako sistem, ki izkazuje različne lastnosti in potenciale. V sistemu razmerja v gradientu niso stalna, zato na dogajanja v njem lahko vplivajo tudi vsi, ki so vanj vključeni. Z raziskavo želimo preveriti veljavnost hipoteze, da je s sodelovanjem med starejšimi bolniki s hipertenzijo, ki izkazujejo različen socialni gradient, s prenosom znanja in izkušenj bolj izobraženih bolnikov na manj izobražene, možno doseči boljše obvladovanje vsakodnevnih problemov povezanih z boleznijo, in boljše zdravje tistih s spodnje polovice gradienta. Pri tej raziskavi je največji akcijski del dejavnosti na terenu v zdravstvenih domovih s skupinami hipertonikov različnega socialnega gradienta. Zbrali smo tri skupine hipertonikov po določenih kriterijih, najpomembnejša med njimi sta izobrazba in starost, in sicer v Mariboru, Ribnici in v Beogradu. Zanje smo pripravili enotni metodološki protokol za tečaj, ki so jih vodili usposobljeni moderatorji. V raziskavi sodelujejo družinski zdravniki vključenih hipertonikov, ki so opravili določene meritve

pred vključitvijo v skupino ter po zaključenem tečaju. Za spremembo življenjskega sloga, kar je eden izmed ciljev programa, je potrebno daljše časovno obdobje, in ker je potekal tečaj zgolj 10 tednov, smo podaljšali akcijski del programa. V Ribnici in v Mariboru smo podaljšali program za pol leta, in sicer v obliki mesečnih srečanj. Udeležuje se jih dve tretjini v raziskavo vključenih hipertonicov, predvidena je tudi dodatna meritev parametrov bolezni. Analize procesov skupinske dinamike in rezultatov testiranja bodo opravljene v letu 2012.

- b) *Raziskovanje v okviru uvajanja programa Starosti prijazna mesta in občine ter znanstvene analize inovativnih akcijsko- raziskovalnih razvojnih preventivnih programov.* Na podlagi analiz potreb posameznih občin smo oblikovali mrežo Starosti prijaznih mest in občin. S pomočjo koordinatorjev smo naredili zbirnik starosti prijaznih programov po občinah ter poskrbeli za izmenjavo dobrih praks.
- c) *Gerontološki in medgeneracijski terminološki slovar.* Cilj dela v letu 2011 pri tem, za gerontologijo in medgeneracijsko sožitje temeljnem projektu, je bil nadaljevati znanstveno delo definiranja posameznih gerontoloških in medgeneracijskih pojmov ter v sodelovanju z Inštitutom za slovenski jezik pri SAZU iskati možnosti za pridobitev sredstev za večletni projekt izdelave in izdaje celotnega slovarja. V letu 2011 smo obdelali naslednje gerontološko izrazje: medgeneracijsko prostovoljstvo, potrebe v starosti, zmožnosti v starosti in prehrana starostnikov.
- d) *Varno jemanje zdravil v starosti.* Na temelju raziskovalnih podatkov reprezentativnega vzorca prebivalcev Slovenije, ki so stari nad 50 let, je bil izdelan elaborat o rabi zdravil med starejšimi (mag. Irgolič Nada) in oddan MZ, v pripravi je celovit članek za objavo.
- e) *Prostovoljstvo za starejše ljudi na področju zdravstva, socialnega varstva, izobraževanja in krajevnih skupnosti.* V letu 2010 smo sondirali

stanje glede prostovoljstva po slovenskih bolnišnicah. V letu 2011 smo nadaljevali z zbiranjem in analizo podatkov o potrebah po prostovoljstvu za starejše ljudi v različnih okoljih in v ambulantni dejavnosti slovenskih bolnišnic ter objavili analizo.

- f) *Povečanje elektronske pismenosti in uporabe e-pripomočkov med starejšimi ljudmi.* Narejen je članek z analizo stanja slovenskega prebivalstva, starega 50 in več let, glede elektronske pismenosti. Na reprezentativnem vzorcu terenske raziskave (N=1047) smo ugotovili, da 72,5 % te populacije ne zna uporabljati računalnika, kar pomeni 550.000 prebivalcev Slovenije, in da bi se 21,3 % od teh želelo takoj naučiti uporabljati računalnik. Poleg analize stanja smo naredili projekcijo možnosti računalniškega opismenjevanja starejših preko medgeneracijskega sodelovanja z dijaki, kar smo modelno že preizkusili v praksi.

4. Razvijanje socialne mreže programov za kakovostno staranje in sožitje med generacijami

in njeno praktično uvajanje na terenu po Sloveniji je izviren razvojni gerontološki program Inštituta. Sofinancira ga MDDSZ in občine oziroma ustanove. Je naš najstarejši in najbolj razvejan program. Ta socialna mreža je sistem sodobnih programov, s katerim v občini, krajevni ali drugi skupnosti ali v ustanovi za stare ljudi ozaveščamo o kakovostnem, zdravem in aktivnem staranju ter o solidarnem sožitju med generacijami, usposabljam posameznike in skupine za učinkovito ureničevanje teh nalog na principu samopomoči in krajevnih samoorganizacij. Glavni namen mreže je preprečevanje socialne izključenosti starejših in krepitev medgeneracijske solidarnosti. Mreža obsega nad dvajset med seboj povezanih programov, ki so razporejeni v štiri vsebinske sklope.

Prvi sklop tvorijo programi za informiranje in ozaveščanje celotne skupnosti o kakovostnem staranju in solidarnem sožitju med generacijami,

svetovanje vodstvom skupnosti pri uvajanju medgeneracijske socialne mreže ter načrtovanje uvajanja programov v skupnosti ali organizaciji. V letu 2011 smo delali s številnimi občinami, med njimi so bile Ivančna Gorica, Kostel, Kobarid, Velenje, Ravne na Koroškem itd. Drugi sklop tvorijo različni tečaji praktičnega socialnega učenja za zdravo, varno, aktivno in kakovostno staranje ter za lepše sožitje med generacijami. V okviru tega programa smo izvajali že ustaljeni program družabništva ob računalništvu. Tudi v lanskem letu se je do junija 2011 usposobilo 18 starejših ljudi za delo z računalnikom, toliko novih je začelo z druženjem ob računalniku jeseni 2011. Lepo so bili obiskovani tečaji za družinske člane, ki doma oskrbujejo svojce, dveh izvedb se je udeležilo blizu 50 svojcev, ki po končanem tečaju nadaljujejo z mesečnimi srečanji v klubu svojcev.

Posebno pozornost zasluži širiteljski program za preprečevanje padcev v starosti. V letu 2011 smo usposobili 75 širiteljev – voditeljev učnih skupin za preprečevanje padcev v starosti, ki so v času usposabljanja vodili 42 skupin za 410 udeležencev. Ta naš inovativni model smo v tem letu izdelali tako, da je enostaven in učinkovit za množično uporabo. Pripravili in izdali smo tri publikacije: učbenik o padcih za širitelje *Zmanjšamo padce v starosti*, 2. dopolnjena izdaja (Voljč Božidar, Ramovš Ksenija), metodični priročnik navodil za širiteljevo delo v skupini ter priročnik *Preprečevanje padcev v starosti* za udeležence skupinskega tečaja, ki ga je pripravila skupina devetih avtorjev z Inštituta. Pred koncem leta 2011 smo izdali tudi 2., dopolnjeno izdajo tega priročnika.

Tretji sklop tvorijo prostovoljski programi, ki jih izvajajo s starejšimi ljudmi prostovoljci vseh treh generacij. Izobraževanje za ta program smo prenovili ter ga dopolnili tako, da je večji poudarek na osvajanju veščin vodenja skupine. Novih voditeljev skupin smo izobrazili nad štirideset. Četrty sklop so programi za trajno samoorganizacijo krajevne socialne mreže za kakovostno

stiranje in sožitje generacij ter strokovna opora lokalnim društvom ter vzdrževanje prostovoljske kondicije pri večletnih prostovoljcih. Tudi v letu 2011 smo organizirali tri tečaje za večletne prostovoljce, ki so bili lepo obiskovani in sprejeti.

5. Druge gerontološke in medgeneracijske dejavnosti

- a) *EU projekt RELAIS plus*. Nadaljevali smo delo na tem mednarodnem EU projektu (2009-2011) pod vodstvom Univerze v Grenoblu, v katerem sodelujejo še Grčija, Latvija, Romunija in Nemčija. Njegov namen je ugotoviti stanje in potrebe med zapuščenimi otroci, mladostniki in starimi ljudmi ter oblikovati učni kurikulum za usposabljanje socialnih delavcev za delo s temi skupinami ljudi. V letu 2011 so bili izdelani učbeniki za strokovne delavce, posnet je bil tudi video film o strokovni pomoči ranljivim skupinam.
- b) Za MZ izvajamo pilotni program za trezno in zdravo staranje. Potekal bo po naši izvirni širiteljski metodi v skupinah s socialnim učenjem. V letu 2011 smo oblikovali model, pripravili učna gradiva in druge dejavnosti za aplikacijo programa na terenu v letu 2012.
- c) Od začetka leta 2011 smo skupaj z izobraževalnim podjetjem FIRIS v Komendi izvajali izobraževanje za kandidate, ki želijo delati na sodoben način v gospodinskih skupinah v njihovem prihodnjem Medgeneracijskem središču. Poleg njih so se v usposabljanje za kakovostno delovanje njihovega Medgeneracijskega središča vključili tudi vodilni kadri krajevnega zdravstva, sociale, šolstva in vzgoje, nevladnih organizacij in občinske uprave. V drugi polovici leta se je to izobraževanje prekinilo, ker je pri njih prišlo do zastoja v realizaciji projekta Medgeneracijsko središče Komenda.
- d) Pri kandidaturi *UniCredit Foundation* za donacijo pri izvajanju programa Naj se starajo doma (*Let them get older at home*) smo med

vsemi kandidati dobili najvišje število glasov tako tuje kot slovenske žirije. S tem programom smo se zavezali, da bomo v letih 2011 in 2012 izvedli usposabljanje prostovoljcev in družinskih oskrbovalcev v petih podeželskih občinah po Sloveniji. Dela na teh programih potekajo dobro, celo v oddaljeni majhni občini Kostel na Kolpi, ki ima izredno velik delež starih ljudi, je program zbudil veliko zanimanje in v pripravi imajo skupino nad 20 prostovoljcev za usposabljanje.

- e) Za Občino Ivančna Gorica smo pred koncem leta 2011 prevzeli izvedbo terenske vzorčne raziskave *Zdravo staranje in kakovostno sožitje – stališča, potrebe in zmožnosti polnoletnih prebivalcev Občine Ivančna Gorica*; raziskavo bo potekala še v prvi polovici leta 2012.
- f) Na več fakultetah (medicinski, zdravstvenih, psihoterapevtski, arhitekturi, socialnem delu, ekonomski) smo sodelovali v pedagoškem procesu kot predavatelji ter kot mentorji ali članki komisij pri diplomskih in podiplomskih nalogah s področja staranja in medgeneracijskega sožitja.
- g) Skupaj s Fakulteto za arhitekturo Univerze v Ljubljani smo izdali znanstveno monografijo arhitekta Gašperja Kocipra *Medgeneracijsko središče Zgornja Šiška v Ljubljani. Urbanistična zasnova in idejni načrt*.
- h) Pripravili smo knjigo Jožeta Ramovša *Za kakovostno staranje in lepše sožitje med generacijami*, ki bo služila za ozaveščanje krajevnih skupnosti in posameznikov po Sloveniji o teh aktualnih vprašanjih.

V letu 2011 je naša interdisciplinarna 10-članska strokovna ekipa zelo uspešno izvajala znanstveno-teoretično in praktično terensko delo na področju gerontologije in medgeneracijskega sožitja. Zavedamo se, da področje staranja in sožitja med generacijami zahteva preusmeritev miselnosti obstoječih sistemov pri prilagajanju na vedno večji delež starih ljudi in vključevanje njihovih neizkoriščenih potencialov v družbeni

razvoj in solidarnost med ljudmi. Čas ekonomske in socialne krize je zelo primeren za vsebinske premike na tem področju, pri čemer ima Inštitut zmožnosti, da tu še naprej strokovno prispeva svoj delež.

V letu 2012 bomo praznovali 20-letnico Inštituta. To bo priložnost, da se s ponosom ozremo na dosedanje delo, naredimo bilanco narejenega in načrte za naprej.

Ksenija Ramovš *

* Mag. Ksenija Ramovš je direktorica Inštituta Antona Trstenjaka za gerontologijo in medgeneracijsko sožitje v Ljubljani.

NEGOVALNI ODDELEK UNIVERZITETNEGA KLINIČNEGA CENTRA LJUBLJANA

V svetu so že vrsto let razvite različne oblike negovalnih bolnišnic in oddelkov, ki imajo organizirano prehodno ali dolgotrajno obliko zdravstvene nege. Tudi pri nas veliko pacientov po končanem akutnem bolnišničnem zdravljenju ne zmore samostojno živeti, zato potrebujejo zdravstveno nego. Ker so domovi za upokojence večinoma zasedeni, bolnišnice pa tudi, se znajdejo v velikih težavah.

V Univerzitetnem kliničnem centru je kljub veliki posteljni kapaciteti še vedno največji problem prezasedenost s pacienti, ki so zaključili akutno obravnavo zdravljenja, potrebujejo pa še storitve zdravstvene nege, nadzor nad zdravstvenim stanjem, fizioterapijo in socialno podporo.

Potrebe teh pacientov je zaznala in nanje želela odgovoriti Erna Kos Grabnar, glavna medicinska sestra UKC v Ljubljani. »Za bolnike, ki so končali akutno zdravljenje, seveda skrbimo, a zanje nimamo organiziranega celovitega pristopa. Zdaj so v drugi vrsti, mi pa si želimo, da bi bili v prvi!« je pojasnila kot vodilna v skupini za uresničevanja dolgoletnega projekta – ureditev mestne negovalne bolnišnice.